

Τι είναι η δεοντολογία έρευνας;

- Μια σειρά αρχών που βοηθούν την ερευνητική κοινότητα να αποφασίσει ποιοι στόχοι είναι πιο σημαντικοί κατά τη διαπραγμάτευση αντικρουόμενων αξιών
- Τρεις τομείς:
 - Σχέση ανάμεσα στην κοινωνία και την επιστήμη: πόσο μπορούν να κατευθύνουν την επιστημονική έρευνα οι κοινωνικές ανησυχίες και οι πολιτισμικές αξίες;
 - Επιστημονικά θέματα:
 - Δόλια συμπεριφορά: πλαστογράφιση στοιχεία, διαμόρφωση αποτελεσμάτων, αναφορά σε δεδομένα με επιλεκτικό τρόπο (π.χ., Cyril Burt – 1883-1971)
 - Αποσπασματική δημοσίευση
 - Δημοσιεύσεις καρμπόν
 - Αντιμετώπιση των συμμετεχόντων:
 - Π.χ., πειράματα έκθεσης καρκινοπαθών σε ακτινοβολία (1944-1974)

Δεοντολογικά διλήμματα

- Το καθήκον του ερευνητή να ζυγίσει το πιθανό κόστος για τους συμμετέχοντες και το πιθανό κέρδος που θα προκύψει από την πραγματοποίηση της έρευνας
- Υποκειμενική κρίση
- Institutional Review Board (Συμβούλιο Αξιολόγησης)
- Υποχρέωση του ερευνητή για υποβολή ερευνητικού πρωτοκόλλου
 - (Τίτλος και σκοπός έρευνας, θεωρητικό υπόβαθρο, δείγμα, σχεδιασμός, μεθοδολογία, πιθανά οφέλη και κόστος, εξασφάλιση του απορρήτου)

Ο Κώδικας Δεοντολογίας της APA (1)

- Το πείραμα για τη σύφιλη στο πανεπιστήμιο Tuskegee (γίνεται γνωστό το 1972, αλλά πρόκειται για μια έρευνα που «έτρεχε» επί 40 χρόνια...)
- Οι 10 αρχές δεοντολογίας της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρίας (βλ. <http://www.apa.org/ethics/code.html>):
- Α - Κατά το σχεδιασμό της μελέτης, ο ερευνητής έχει την ευθύνη να προβεί σε μια προσεκτική εκτίμηση του κατά πόσο πρόκειται για μια δεοντολογικά αποδεκτή μελέτη.
- Β – Ο καθορισμός του βαθμού κινδύνου που ενδέχεται να διατρέξει ο συμμετέχων στην έρευνα εξαιτίας της συμμετοχής του σε αυτή αποτελεί βασική δεοντολογική ευθύνη του ερευνητή.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας της APA (2)

- Γ – Ο ερευνητής έχει την ευθύνη για την τήρηση των κανόνων δεοντολογίας καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας (και από την πλευρά των συνεργατών του)
- Δ – Ο ερευνητής θα πρέπει να συνάψει μια σαφή και δίκαιη συμφωνία με τους συμμετέχοντες στην έρευνα, πριν από τη συμμετοχή τους, με την οποία θα ξεκαθαρίζονται οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα της κάθε πλευράς.
- Ε – Όταν καθίσταται απαραίτητη η εξαπάτηση των συμμετεχόντων, ο ερευνητής έχει την ευθύνη να αποφασίσει αν αυτή δικαιολογείται από το προσδοκώμενο όφελος, αν μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικές διαδικασίες και να εξασφαλίσει την έγκαιρη και επαρκή ενημέρωση των συμμετεχόντων.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας της APA (3)

- Στ – Ο ερευνητής σέβεται την ελευθερία του ατόμου να αρνηθεί να συμμετέχει ή να αποσυρθεί από την έρευνα οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμήσει.
- Ζ – Ο ερευνητής προστατεύει τους συμμετέχοντες από σωματικές και πνευματικές ενοχλήσεις, βλάβες και κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν από την ερευνητική διαδικασία.
- Η – Αφού ολοκληρωθεί η συγκέντρωση των δεδομένων, ο ερευνητής ενημερώνει τους συμμετέχοντες για τη φύση της μελέτης και επιχειρεί να άρει όποιες παρανοήσεις έχουν ενδεχομένως προκύψει.

Ο Κώδικας Δεοντολογίας της ΑΡΑ (4)

- Θ – Στην περίπτωση που οι ερευνητικές διαδικασίες οδηγούν σε ανεπιθύμητες συνέπειες για τους συμμετέχοντες, ο ερευνητής είναι υποχρεωμένος να εντοπίσει και να απαλείψει ή να διορθώσει αυτές τις συνέπειες, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών σε βάθος χρόνου.
- Ι – Όλες οι πληροφορίες που συλλέγονται σε σχέση με τον συμμετέχοντα κατά τη διάρκεια της έρευνας παραμένουν εμπιστευτικές, εκτός αν έχει εκ των προτέρων συμφωνηθεί κάτι διαφορετικό.

Μέρος 2^ο

Θέματα που προκύπτουν από τον
Κώδικα Δεοντολογίας

Συγκατάθεση κατόπιν ενημέρωσης

- Συγκατάθεση για τη συμμετοχή σε μια επιστημονική μελέτη που παραχωρεί ένας συμμετέχων, ο οποίος έχει ενημερωθεί για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί και έχει πληροφορηθεί τις πιθανές αρνητικές συνέπειες της συμμετοχής του.
- Οι Resnick & Schwartz (1973) έδειξαν ότι η κατά γράμμα ενημέρωση των συμμετεχόντων για τους σκοπούς της έρευνας είναι δυνατόν να αλλοιώσει τα αποτελέσματα.
- Συγκατάθεση των κηδεμόνων για τους ανηλίκους.

Παραπλάνηση

- **Ενεργητική παραπλάνηση:** η σκόπιμη παραπλάνηση των συμμετεχόντων σε έρευνα με την ανακοίνωση ψευδών πληροφοριών
- **Παθητική παραπλάνηση:** η απόκρυψη πληροφοριών από τους συμμετέχοντες με τη συγκάλυψη ορισμένων πτυχών του πειράματος
- Είναι δυνατόν να συμβιβάσουμε την τάση για παραπλάνηση με τη δεοντολογική αρχή της συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης;
- Ποιες επιπτώσεις μπορεί να έχει η παραπλάνηση στους συμμετέχοντες;

Ενημέρωση εκ των υστέρων

- **Αποκατάσταση της παραπλάνησης:** ενημέρωση των συμμετεχόντων γύρω από οποιαδήποτε παραπλάνηση που χρησιμοποιήθηκε στο πείραμα
- **Απο-ευαισθητοποίηση:** εξάλειψη κάθε ανεπιθύμητης επιρροής που μπορεί να είχε το πείραμα στον συμμετέχοντα

Δεοντολογία ερευνών σε ζώα

- Δικαιολόγηση της έρευνας
- Προσωπικό
- Φροντίδα και στέγαση των ζώων
- Απόκτηση των ζώων
- Πειραματικές διαδικασίες
- Έρευνες πεδίου
- Χρήση ζώων για εκπαιδευτικούς σκοπούς